

kuulijan näkökulmasta luotettava ja riittävän vahva.

Usein liitämme hyvän perustelun sen kykyyn oikeuttaa sanamme tai tekemme. Tämä voi olla kuitenkin ristiriitaista. Ilkeä veljenpoika, joka haluaa periä setänsä omaisuuden, saattaa pitää perintöä hyvänä perusteena sedän murhaamiselle. Tässä tapauksessa tuskin kuitenkaan voimme puhua hyvästä perustelusta tai oikeutetusta teosta.

Meidän on tärkeää osata perustella (hyvin) kantamme ja toimemme – varsinkin jos haluamme vakuuttaa toiset olemaan kanssamme jostakin asiasta samaa mieltä tai saada heidät ymmärtämään paremmin tapamme suhtautua siihen. Ellemme pysty koskaan esittämään hyviä perusteita, saatamme ennemmin tai myöhemmin tulla perin epävarmoiksi siitä, mihin uskomme. Kaikki tilanteet eivät kuitenkaan edellytä perusteluja. Toisinaan riittää, kun sanoo ”Tein niin, koska se tuntui oikealta” – vaikka yleisesti ottaen kysymys tunteesta perusteena ansaitsikin enemmän huomiota osakseen.

Harjoitus: Hyvät perusteet

Istutaan piirissä. Laita piirin keskelle hattu, jossa on paperilappusille kirjoitettuja epätäydellisiä lauseita. Lapset nostavat lapun vuorollaan ja yrittävät täydentää saamansa lauseen.

1. Söin keksin, koska...
2. Heräsin keskellä yötä, koska...
3. Join mehun, koska...
4. Piilotin hiihtokenkäni sängyn alle, koska...
5. Lukitsin kissani kellariin, koska...
6. Otin rahaa isäni taskusta, koska...
7. Löin veljeäni, koska...
8. Tallasin muurahaisia, koska...
9. Kiipesin puuhun, koska...
10. Piilouduin vaatekaappiin, koska...

Harjoitus: Mikä on hyvä peruste?

Etsikää seuraavista lauseista perustelu. Arvioikaa onko se hyvä vai huono.

1. Tönäisin tyttöä, koska hän tuijotti minua.
2. Ajelen polkupyörällä, koska minusta tuntuu siltä.
3. Poimin kukkia naapurin pihalta antaakseni ne opettajalleni.
4. En mennyt synttäreille, koska en pidä päivän-sankarista.
5. Irrotin nukeltani pään, koska halusin nähdä, mitä nukan sisällä on.
6. Itken, koska en pidä mummon antamasta lahjasta.

7. Piirtelin huoneeni seinään, koska haluan huoneeni näyttävän sievemmältä.
8. Menen ulos sateeseen ilman sadetakkia, koska haluan kastua.
9. Hyppäsin koulumatkalla auton eteen, koska halusin.
10. Heitän jäätelöpaperin kadulle, koska en näe missään roskakoria.

KOLMAS LUKU

JOHTOAJATUKSET

1. Totuus
2. Toisten ihmisten kohtelevinen henkilöinä
3. Pelaaminen
4. Itsekkyys
5. Yksi ja monta
6. Mikä on hyvä peruste?
7. Mikä on tarina?
8. Säännön rikkominen
9. Onnellisuus
10. Valehtelevinen
11. Olla vastuussa
12. Hyvä päivä

I. TOTUUS

Santtu aloittaa luvun kertomalla, kuinka hänen opettajansa Peter on hyvin tarkka toden puhumisesta: hän edellyttää kahden säännön noudattamista, ja toinen niistä on toden puhuminen. Kun Natalia kysyy, mitä ”toden puhuminen” tarkoittaa, Peter vastaa: ”Miettikääpä sitä ensin itse. Keskustelemme siitä lisää jonakin toisena päivänä.”

Voimme erottaa kysymyksen ”Mitä on totuus?” totuuden puhumisen ideasta. Puhuessamme totta tarkoituksemme ei ole pettää tai valehdella vaan lausua asia julki niin kuin ajattelemme sen olevan. Mutta kun Santtu sanoo ”Minä puhun aina totta”, hän näyttää oletavan jotakin totuuden luonteesta itsestään. Ainakin vaikuttaa siltä, että hän olettaa eron totuuden ja epätotuuden välillä.

Mutta miten voimme sanoa, mikä on totta? Yksi tapa on nojautua määritelmään. Voimme esimerkiksi sanoa, että ”ympyrä on pyöreä” tai ”lehmä on eläin” ovat määritelmän perusteella tosia väitteitä. Näihin väitteisiin sisältyvät käsitteet on määritelty siten, että väitteiden täytyy olla tosia.

Toinen tapa päättää totuudesta perustuu kokemukseen. Jos esimerkiksi sanon, että ”kissani pitää

maidosta” tai ”paperi yleensä palaa tullessa” tai ”useimmat lapset ovat uteliaita,” tiedämme nämä väitteet tosiksi aikaisempien kokemustemme pohjalta, emme pohtimalla sanojen merkityksiä. Tässä on kuitenkin syytä olla varovainen. Esimerkiksi ”kaikki lapset ovat uteliaita” saattaa olla kyseenalainen väite, sillä yhdenkin ei-uteliaan lapsen löytäminen johtaisi väitteen kumoutumiseen, jolloin se olisi epätosi.

Väitteemme saattavat joskus olla ennustuksenomaisia, jolloin niiden totuusarvo ratkeaa myöhemmin. Esimerkiksi viidennessä luvussa Santtu kysyy nukkesairaalan lääkäriltä, miten hän voi tietää Santtun puhuvan totta. Lääkäri pyytää Santtua odottamaan viisi päivää, jolloin tämä ”näkee itse”. Voimme siis sanoa, että lääkärin väitteen totuus selviää vasta tulevaisuudessa.

Harjoitus: Mistä tietää, että jokin on totta

Mikä seuraavista on totta, mikä epätotta? Perustele vastauksesi.

(X on totta / X on epätotta)

1. Kaikilla kissoilla on neljä jalkaa.
2. Kuu on valkoinen ympyrä.
3. Ruoho on yöllä punaista.
4. Kasvi on elävä.
5. Ihmiset voivat elää ilman ruokaa.
7. Kaikki ympyrät ovat pyöreitä.
6. Nukkuminen on tylsää.
8. Seeprat ovat raidallisia hevosia.
9. Tietokone osaa ajatella.

2. TOISTEN IHMISTEN KOHTELEMINEN HENKILÖINÄ

Peter-opettajan toinen sääntö sanoo, että meidän on aina kohdeltava toisiamme henkilöinä. Stefanin kysyessä, mitä tämä tarkoittaa, Peter sanoo, että ”meidän on kunnioitettava toisiamme.” Yksi tapa tulkita